

modum finalizantis, et fundantis ordinem ad appetitum, nec requiritur major distinctio in passionibus entis transcendentalibus, quia non possunt distingui ab ente universaliter, et transcendentaliter sumpto, et ita non sunt passionibus cum eo rigore, et distinctione, qua passionibus rei particularis ab illa distinguuntur sicut risibilitas ab homine. Quare in passionibus entis, radicale et formale coincidunt, et solum penes diversos conceptus, seu habitudines distinguuntur, et secundum quod fundant istam diversitatem dicitur unum radicaliter fundare alterum. Neque hoc est incidere in sententiam Vasquez, quia ipse non constituit bonum in ipsa integritate habendo relationem tamquam conditionem, seu connotationem requisitam, sed in ipsa relatione integritatis formaliter illud constituit, quod est longe diversum a nostra sententia. Nec valet argumentum, quod passio debet distingui a re cuius est passio, et sic bonum ab ente. Jam enim dictum est, quod non est passio rigorose, sed solum ratione distincta, et secundum diversum conceptum exprimendi ens ut in se, vel ut perfectivum alicujus.

XXIII. Ad primam confirmationem respondetur quod sublato aliquo pertinente ad integritatem, res ipsa redditur in se mala, quia tollitur ratio appetibilitatis radicalis, quæ consistit in ipsa perfectione, non quidem in ordine ad se præcise, sed ut perfectum est appetitus per modum finis, supponit tamen necessario rem esse perfectam in se, sicut propria passio supponit essentiam constitutam, et ita sicut qui destruit essentiam destruit passionem, ita qui destruit perfectionem in se destruit eam etiam ut est perfectiva ad alterum.

XXIV. Ad loca D. Thomæ respondetur ipsum constituere bonum

in ratione perfecti non quomodo-cumque et in ordine ad se, ut perfectivi appetitus per modum finis, et per modum appetibilis, ut explicat in quæstione XXI de veritate, ar. 1 et in hac quæstione, ar. v.

XXV. Ad secundam confirmationem respondetur negando consequentiam, sed solum sequitur, quod bonum relate acceptum importat illam coaptationem, et proportionem ad aliud ex parte ejus, in quo materialiter consistit, formaliter autem in ratione boni importat hanc eandem perfectionem convenientiæ per modum appetibilis, et ut finalizans. Itaque relatio convenientiæ, seu perfectionis ut proportionatæ, et convenientis alteri, si sumatur per modum convenientis in genere causæ formalis non est ipsa formalis ratio boni, sed si sumatur per modum perficientis in genere causæ finalis, seu appetibilis. Unde tam bonum absolute quam bonum relate ex parte formalis rationis boni consistunt in appetibilitate per modum causæ finalis, sed differunt ex parte fundamenti, seu perfectionis materialiter sumptæ, quia unum dicit appetibilitatem propter se, aliud appetibilitatem propter aliud, quia unum fundatur in perfectione absoluta in se perfecta, aliud in perfectione juxta proportionem ad alterum; utrumque tamen dicit ordinem appetibilitatis formaliter.

XXVI. Tertio, arguitur in favorem sententiæ Suarez ad probandum, quod bonum non sit passio entis, nisi ut est bonum alteri, non ut est bonum absolute. Nam bonum alteri in quocumque ente invenitur secundum aliquem respectum, et considerationem, in omni enim ente invenitur quod alicui bonum est, bonum autem absolute non distinguitur ab ipso conceptu essentiæ in se, si quidem bonum absolute non est aliud quam perfectum, ratio au-

tem perfecti pertinet ad ipsam constitutionem essentiæ, non ad passionem; constitutio enim non invenitur sine integra, et plena convenientia prædicatorum, si enim aliquid desit non erit essentia, ergo prout sic perfectum absolute non constituit passionem. Nec potest perfectio absolute sumpta, esse appetibilis, nisi reducat ad id, quod est bonum alteri, quia vel est appetibilis illa perfectio alteri, vel sibi. Si sibi idem erit appetens, et appetibile, quomodo ergo supponit appetitum, qui tendat ad appetendum se? Si est appetibilis alteri hoc ipso est bonum alteri, et sic est passio entis. Confirmatur primo, nam secundum diversum gradum perfectionis unumquodque constituitur in certo gradu entis, et distinguitur unum ab alio, ergo perfectio prout sic, et ut est bonum absolute, ad constitutionem et distinctionem essentialem entis pertinet potius, quam ad propriam passionem. Confirmatur secundo, quia perfectum vel sumitur pro eo, cui nihil deest, seu extra quod nihil est accipere, ut dicitur v met. cap. xvi, vel accipitur pro eo quod simpliciter habet id quod requiritur ad essentiam alicujus rei; sicut puer potest dici homo perfectus hoc secundo modo, non primo. Si perfectum primo modo sumatur, non omne ens est perfectum, neque omne bonum perfectum est, et tamen omne ens est bonum, debet ergo sumi secundo modo ut sit generale omni enti, sic autem nihil amplius dicit, quam essentiam in suis prædicatis constitutam, ergo ut sit passio entis debet sumi bonum pro eo quod est bonum alteri, non pro bono absolute.

XXVII. Respondetur quod sive veniatur bonum alteri in omni ente, sive non, de quo non disputo, tamen bonum alteri non potest esse principalis ratio boni, quia simpli-

citer perfectius bonum est, quod est bonum in se consummatum quam quod est bonum alteri, et solum ratione proportionis, et convenientiæ ad alterum. Nam si sit bonum in se, et ita perfectum, quod etiam sit diffusivum sui, et perfectivum alterius sic, non est dubium, quod esse bonum alteri est multo perfectius, et hoc modo etiam id quod est bonum in se, et absolute pertinet ad passionem entis, si sumatur illa perfectio quatenus diffusiva sui, et perfectiva per modum finis, et non solum per modum constituentis in genere causæ formalis, ut explicatum est. Unde dicitur ad argumentum, quod perfectio pertinet ad rationem essentiæ, et ad integritatem, et totalitatem ejus, sine qua non invenitur essentia, sumendo ly perfectum, et integrum, secundum habitudinem causæ formalis, secundum quam format, et constituit essentiam, seu naturam aliquam. Illa tamen perfectio sub habitudine causæ finalis, vel appetibilis pertinet ad bonum, quod est passio. Atque ita habitudo causæ formalis, et habitudo causæ finalis in aliqua perfectione distinguunt inter perfectionem, ut pertinet ad conceptum essentiæ, vel ad passionem. Et cum instatur quomodo sit appetibilis ista perfectio absoluta, sibi an alteri, respondetur quod perfectio absoluta est appetibilis sibi (nam alteri solum est appetibilis ut proportionata, te conveniens.) Unumquodque enim maxime, et principaliter se amat, et procurat sui conservationem, et esse, neque est idem formaliter appetitus, et appetibile, si enim appetitus est elicited distinguitur ab appetibili, quia non appetit se nisi ut apprehensum, et sic per potentiam superadditam naturæ appetit. Si autem appetitus sit innatus distinguitur ab appetibili, quia appetibile est in quantum perfectio, et actus, appetitus autem ut est in po-

tentia ad illud inesse, seu existentia habendum, vel ad ejus conservacionem.

XXVIII. Ad primam confirmationem respondetur illud esse verum de perfectione in genere causæ formalis, et ut constituens speciem, seu essentiam, non in genere causæ finalis, sic enim consequitur, et se habet ut passio, at vero primo modo, ut pertinens ad constitutum essentia.

XXIX. Ad secundam confirmationem respondetur quod perfectio utroque modo fundat bonum, aliquando simpliciter consummatum, et perfectum, aliquando imperfectum, et non consummatum, et sic habet convenire vel enti perfecto, vel imperfecto, sed in utroque statu potest accipi, vel ut fundat genus causæ formalis, vel finalis, et primo modo se habet ut pertinens ad essentiam, secundo modo ad passionem non realiter, sed ratione distinctam ab ente.

XXX. Ultimo, arguitur, quia antecedenter ad omnem appetitum, vel ordinem radicalem, vel formalem ad illum res dicuntur bonæ, ergo impertinens est talis ordo appetibilitatis ad constituendam rationem boni. Antecedens probatur, quia ante illum ordinem qui est rationis res dicitur habere realem perfectionem, et exclusionem defectus, seu mali, ergo non est cur non appelletur bonum, sicut appellatur perfectum, et sine malo, præsertim quia prius est aliquid bonum in se, quam alteri, appetitus autem est aliquid distinctum ab appetibili, et sic bonitas appetibilitatis est bonitas alteri. Et confirmatur, quia alioquin perfectio intrinseca rei, quæ est bonitas ejus esset dependens ab extrinseco appetitu. Unde si omnis appetitus redderetur impossibilis, omnes res redderentur malæ, seu amitterent bonitatem sine aliqua intrinseca mu-

tatione, et defectu in ipsa perfectione intrinseca. Et hoc urgetur amplius, quia non potest bonitas constitui ut dependens ab aliquo appetitu, sed in se, et a se sufficientissima est, ergo non est de ratione boni ordo ad appetitum. Et ratio est, quia bonitas importat perfectionem rei consummatam, et quanto aliquid perfectius, tanto melius est; perfectius autem dicitur aliquid quanto est independentius ab altero, ergo in ipsa perfectione rei constitutiva etiam semoto ordine radicali ad appetitum, datur bonitas. Confirmatur secundo, quia verum, et bonum inveniuntur ante omnem operationem intellectus, et sunt aliquid reale ex parte radicalis appetibilitatis, vel cognoscibilitatis, ergo non dependet ab aliqua relatione rationis etiam tamquam a conditione seu connotato. Consequentia patet, quia id quod dependet ab alio, ut a conditione requisita non invenitur sine ea, licet non constituatur per ipsam, ergo non datur in re bonitas, sed per rationem, si quidem ad ejus constitutionem aliquid rationis requiritur, etiamsi ratio formalis dicatur aliquid reale. Si autem datur in re bonum, quod est passio entis, et distinguitur a vero, ergo est aliquid superadditum enti, alias passio ejus non esset.

XXXI. Respondetur quod ante formalem, et radicalem ordinem ad appetitum res non sunt bonæ nisi in potentia, quasi materialiter, eo quod nondum intelligitur perfectio entis, ut perfectiva finaliter, seu per modum causæ finalis, sed ut constitutiva, seu constituens in genere causæ formalis. Et cum dicitur, quod pro illo priori autem formaliter, excluditur enim id unde habet resultare integritas perfectiva, et tolli formaliter defectus in appetibili, et sic per illam perfectionem non absolute, sed

ut subest ordini perfectivi, et appetibilis constituitur bonum, quod est passio, non per perfectionem, ut formaliter constituit rem perfectam. Dum vero dicitur, quod prius est bonum in se quam alteri, dicimus quod bonum in se non contraponitur huic, quod est esse bonum appetitui, sed huic, quod est esse bonum per modum proportionis, et convenientiæ, et quasi dependenter ab altero respectu cujus dicitur bonum, et sic est bonum respective, non absolute, et secundum se, nam etiam bonum in se, et absolute debet esse tale per hoc, quod sit perfectivum appetitus, et diffusivum sui. Hoc autem maxime convenit bono in se, magis enim habet rationem finis id quod in se est bonum consummate, quam quod est bonum tantum relate, tamquam utile, et tantum ut conveniens alteri.

XXXII. Ad primam confirmationem respondetur quod bonitas non dicitur ordinem ad extrinsecum per modum dependentiæ ab illo, sed per dependentiam illius a se, et ideo appetibile non consistit in ordine reali ad appetitum, quia talis ordo non datur, sicut omnis mensura non respicit mensuratum relatione reali, sed e converso, et sic illa relatio solum est rationis, quæ non potest formaliter constituere realem bonitatem, sed solum connotari ab illa. Quod si omnis appetitus creatus redderetur impossibilis, saltem maneret divina voluntas, cui posset illa perfectio complacere non tamquam objectum ejus motivum, sed ut effectus illius, vel maneret tunc bonitas materialiter, et radicaliter non formaliter, quia non maneret, ut perfectiva et ut causa finalis, non quidem ex defectu intrinseco, sed ex defectu termini extrinseci, sicut si non esset possibilis potentia videndi, non esset visibile formaliter, sed solum radicaliter. Nec tunc diceretur

res mala privative, sed negative, id est, nondum formaliter bona, sicut si veritas non posset cognosci ab aliquo intellectu, non remaneret formaliter cognoscibilis, sed radicaliter. Ad id vero quod dicitur de bonitate divina, dicimus ipsam non dependere ab appetitu creato, respectu vero sui idem esse in Deo bonitatem, et voluntatem sine ulla dependentia, sed per summam identitatem, respectu vero appetitus creati potius dependet appetitus creatus a bonitate Dei, quam e contra. Et cum dicitur quod illud dicitur perfectius, quod est independentius, et absolutius, respondetur id intelligi de eo quod est independentius ab ordine reali, non ab ordine rationis, ordo enim rationis potius dicit independentiam in re, et ideo convenit alicui, quia comparatur ad alterum sine dependentia ab illo in re, et consequenter non realiter, sed solum per rationem potest illud respicere, et ita tales relationes rationis potius attestantur majorem perfectionem rei, et independentiam illius, dum tamen sit perfectivum, et faciens dependere alterum a se.

XXXIII. Ad secundam confirmationem respondetur probare quod verum, et bonum formaliter sunt aliquid reale, non tamen quod non connotent aliquid rationis sicut potentia Dei connotat respectum rationis ad creaturas, et similiter ideæ, et tamen sunt aliquid reale. Cum vero dicitur quod si dependet ab aliquo respectu rationis, non existet, nisi illo posito. Respondetur proprie non dependere aliquid a respectu rationis prout actu intellecto, et considerato, sed dicitur exigere aliquem respectum rationis, quia includit aliquam perfectionem, quæ sine respectu aliquo rationis considerari a nobis non potest; vel quia includit aliquam privationem, seu negationem, quæ ab intellectu per mo-

dum positivi consideratur. Itaque aliquando respectus rationis oritur ex perfectione unius super aliud, et ex independentia ab illo, et tunc talem respectum fundare, maximæ perfectionis est; nec res existit per talem respectum, sed talis respectus consequitur, et connotatur, quatenus a nobis concipi non potest sine illo, quia se habet ut perfectio alterius non dependens ab illo, sed faciens aliud dependere a se: sicut omnipotentia Dei, et ideæ, et actus liberi in Deo non possunt considerari sine respectu rationis ad creaturas non constituyente illa attributa, sed consecuto ad illa. Et sic etiam se habet respectus rationis in bono, quia se habet ut perfectum, et perfectivum appetitus. Aliquando vero respectus rationis, seu ens rationis includitur in aliquo propter ejus imperfectionem, sicut fides includit obscuritatem, tempus habitudinem partis præteritæ ad futuram, et tunc non est inconveniens, quod talis res dependeat ab aliqua negatione, vel habitudine non ut actu considerata, sed considerabili. Quod vero dicitur bonum esse passionem entis jam supra diximus in rigore non esse passionem physicam, id est, distinctam a subjecto, sed metaphysicam, et transcendentalem, solum secundum diversos conceptus seu respectus.

ARTICULUS II.

Utrum bonitas conveniat omni enti, et sit passio ejus?

I. Ostendit D. Thomas articulo III quæstionis V, omne ens esse bonum tali ratione: omne ens in quantum ens est in actu, et suo modo perfectum, omne autem perfectum habet rationem appetibilis, et boni; ergo omne ens in quantum ens habet rationem boni. Consequentia est in barbara. Minor probata est articulo

primo, nihil enim appetitur nisi perfectio, et actualitas aliqua, seu esse, appetitus enim est potentia, et redit ad actum, et perfectionem, perfectio ergo est appetibilis, et actualis ipsum appetitum. Major est manifesta, quia in tantum aliquid est imperfectum, et deficiens, in quantum deest ei aliquod esse in actu. Si enim nihil desit, perfectum dicitur, ergo in quantum ens, seu ut non deficiens ab ente perfectum est, si enim aliquid habeat de imperfecto, et deficientia, hoc erit in quantum aliquod ens, vel esse illi deest, si enim de ente non deficit ei, nihil deficit, ergo deficientia solum est non entis, et sic in quantum est nihil habet de defectu, neque est perfectum. Et licet detur ens in potentia, tamen hoc ideo est ens deficiens, quia prout in potentia aliquid ei deest, scilicet ille actus, ad quem est in potentia. Quando ergo reduplicatur ens in quantum ens, reduplicatur ens in actu, et non in potentia, quia prout in potentia deest ei aliquod ens, et sic non potest reduplicari id quod deest de entitate, sed quod habetur de ente. Ergo ens in potentia est particula diminuens, seu deficiens ab ente, quia non habet aliquod ens, ad quod est in potentia, sed ei deest. Quando autem reduplicatur ens in quantum ens, non reduplicatur deficientia entis, sed ratio entis, sicut homo in quantum homo non reduplicat deficientiam hominis, sed id quod hominis est. Ergo ens in quantum ens est perfectum, id est, non deficiens ab ente.

II. Contra hanc conclusionem plura sunt, quæ faciunt difficultatem. Primo enim materia prima est ens reale, cum componat in facto esse ens reale, et sit principium naturale ejus, et tamen secundum se non est bona, ut affirmat D. Thomas in præsentiquæstionis quintæ arti-

culo III, eo quod materia non est ens actuale, sed in potentia secundum se, neque appetibile, sed appetens, et purus appetitus: ergo non omne ens in quantum ens est bonum. Secundo, mathematica sub statu suæ abstractionis sunt entia, quia non sunt nihil, neque ens rationis, et tamen prout sic non sunt bona, quia non sunt in statu movendi, et finalizandi, et sic sub illo statu non sunt appetibilia, ut affirmat S. Thomas citato loco, articulo III ad IV; ergo non omne ens est bonum. Tertio, creaturæ possibles sub statu possibilitatis sunt entia realia objective, si quidem sunt producibilia, ens autem rationis producibile non est, et tamen prout sic non sunt bonæ etiam objective, ergo. Minor probatur, quia prout sic non possunt amari, neque amantur a Deo, ut ostendimus infra, quæstione XIX, ergo non sunt objectum appetitus. Ergo non sunt appetibiles, neque bonæ etiam objective. Quarto, peccatum secundum malitiam moralem est aliquid positivum in sententia probabili, de qua dicitur 1-2, quæstione XVIII et tamen prout malum morale non est bonum, sic enim esset a Deo in quantum malum morale, quod fides abhorret. Et idem argumentum fit de veneno in quantum nocivum, sic enim est ens, et tamen est malum, et peccator in quantum peccator est ens, et tamen est malus. Quinto, divinæ relationes sunt plures entitates, seu realitates relativæ, et tamen non sunt plures bonitates, sed una bonitas, sicut una actualitas, et una essentia divina, ergo bonum non sequitur, nec æquatur omni enti.

DE MATERIA PRIMA.

III. Circa primum argumentum, multi dissident a D. Thoma. Sua-

THEOLOGIA I.

rez, disp. X, met. sect. III, num. XXIV sentit materiam esse actu bonam, eumque plures sequuntur, et nuper etiam Biescas super hunc articulum III, dub. III ad primum et dub. VI, quia censet materiam secundum se esse ens actu extra causam, ad id enim putat sufficere esse essentia, non existentia. Probat autem Suarez, tum quia D. Thomas III contra gent. c. XX, expresse affirmat materiam esse bonam, tum quia una materia est perfectior altera, ut cælestis sublunari, tum quia materia est appetibilis a forma, tum quia materia actu est vera, et verum ens reale non rationis, et actu facta a Deo, ergo etiam est actu bona, quia: « Cuncta, quæ fecit Deus sunt valde bona, » tum denique, quia materia secundum se, et seorsum a forma habet suum esse actu, et actum entitativum, licet non formalem. Ergo habet quidquid requiritur ad rationem boni transcendentalis.

IV. Nihilominus supersedendum est in præsentia a disputatione de natura materiae, quod est ens in potentia ad formas, caretque secundum se non solum actu formali, sed etiam entitativo, ut in I physicor. et in I de generat. ostendimus. Nunc autem solum sufficit advertere, quod materia prima secundum se non est immediate capax existentia, sed mediante forma. Et ita D. Thomas III contra gent. c. XX vocat ex D. Dionysio materiam non existentem, nam ipsa non existentia, scilicet materia secundum quod intelligitur privationi subjecta appetit bonum scilicet esse. Materia ergo secundum se, id est, ut privata forma non est existens, sed appetens existentiam, et tendens ad illam. Hujus autem duplex est causa. Prima, quia existentia est actus secundus, et forma est actus primus, materia autem non est actus primus, nec secundus, sed capax utriusque, quando autem